

אהבה ואידאולוגיה

אהרון בן-זאב ורוחמה גוסינסקי*

המאמר דן במאפיינים של אהבה רומנטית ומתמקד בעומק האהבה, ייחודיות האהוב וטוהר האהבה. האהבה נתפסת ככוח כובש, קיומה מאפשר להתמודד עם קשיים בחיי היום יום והיא אף גורמת לאוהב למצב רוח טוב וחיובי.*

יש תפקיד מרכזי בחיי מאמיניה, ובייחוד בקביעת אושרם: אין ספק שכשאנחנו מאוהבים, בעיות אחרות נעשות חסרות חשיבות (Berscheid & Campbell, 1981; Freedman, 1978). תרבויות רבות אכן התייחסו לאהבה רומנטית כאל חיונית לצורך הגשמה עצמית וחיים מאושרים. אולם אהבה רומנטית היא גם מרכיב משמעותי באומללותם של אנשים, שכן היא כוללת אכזבות רבות ותקוות לא ממומשות. נטען, למשל, שבתרבות המערבית אין היסטוריה של אהבה רומנטית שמחה במסגרת של נישואים (Berscheid & Campbell, 1978; Freedman, 1981). האהבה יכולה להיות "דברים רבים ונפלאים" אבל האהבה גם מכאיבה מאוד, יכולה להיות מסוכנת ועלולה להוביל אותנו לכצע מעשים מטופשים. התאבדות עקב אהבה נכזבת איננה סיפור יוצא דופן; מתייחסים לכך אפילו כאל דוגמה מושלמת לאהבת אמת. לנוכח מקומה המרכזי בגרימת אושרנו, האהבה תוארה לעתים קרובות במונחים אידאליים קיצוניים.

למרות תיאורים רווחים אלו של אהבה רוב האנשים מודעים לקושי הגדול שבהגשמת אהבה שכזו. העידוד לחפש אהבה אידאלית והאמונה המפוכחת שזו משימה בלתי אפשרית כמעט משולבים זה בזה במחשבתנו מלאת הניגודים על האהבה. כפי שאמרה לין, "אני קרבן של אידאולוגיה רומנטית - אני מרגישה את הנטייה לחוש בושה כי אני יודעת שאני דומה כל כך לתיאורים האלה. אף על פי שאני יודעת שפותיתי על ידי שירים, סרטים והמסרים החזקים המחלחלים ומשפיעים על האופן שבו צריך להרגיש אהבה ואיך שהיא צריכה להיראות, אני מאמינה שעשיתי את המצוינות בהרבה. אני מבינה עכשיו איך בחלק מה גדול מהזמן אני לא כזו... והרשיתי שיפוט אותי". למרות זאת, לין עדיין מאמינה בערך הגדול של האידאולוגיה הרומנטית, ש"כמו כוכב הצפון מדריכה אותנו דרך ים סוער ומחופים מרוחקים, לעולם אין להגיע אליה, אבל היא למרות זאת רבת ערך".

מאפיינים של אהבה אידאלית - "אי אפשר להיות בלי אהבתך"

"האם אינך יודעת שאת כל חייך... את כל כולי... את אהבתי... אני לא מסוגל לחשוב עלייך ועליי בנפרד. אני לא מבדיל בינך וביני." (ורונסקי לאנה, אנה קארנינה מאת טולסטוי).

"יש לי אהבה רק לאישה אחת, אפילו שהיו לי כל כך הרבה נשים. המשמעות היא שבשבילי היא הייתה האחת, האחת והיחידה. עד היום אני אומר שיש רק אותה, ולעולם לא תהיה מישהי אחרת, אפילו אם אצא מהכלא, לא, לא בחיים שלי, אף פעם." (רוצח).

האידאולוגיה הרומנטית הרווחת מובעת בכמה אופנים, אולם נראה שישנם כמה מרכיבים בסיסיים המשותפים לרוב התגלמויותיה. אפשר לחלק את המאפיינים הבסיסיים של האידאולוגיה הרומנטית לשלוש קבוצות עיקריות, על פי יחסם לעומק האהבה, לייחודיותה ולטוהרה.

לאהבה הרומנטית תמיד היה תפקיד מרכזי בחיי האדם: היא נושא מרכזי ביצירות אמנות רבות, ואנחנו עדיין מתרגשים לקרוא מה כתבו עליה אנשים מתרבויות מגוונות בתקופות שונות. אף שבמונח אהבה רומנטית השתמשו באופנים שונים, משמעותו הכללית מובנת. לפיכך לא ננסה להגדיר כאן את המושג, אלא לבחון את השימוש הרווח בו, ואז להציע שינויים מסוימים.

לאור מרכזיות האהבה בחיינו אין פלא שתרבויות בכל העולם תיארו סוג אידאלי של אהבה רומנטית שלכאורה כולנו שואפים אליו. אף שאידאל זה עשוי להיות שונה במקצת בתרבויות שונות או בזמנים שונים, הוא רוח מאוד. אנחנו מכנים את המאפיינים הבסיסיים של אידאל זה "אידאולוגיה רומנטית". האידאולוגיה הזאת רוחת ברומנים שאנו קוראים, בסרטים שאנו רואים, בשרירים שאנו שומעים ובהיבטים רבים אחרים של תרבותנו. אידאולוגיה רומנטית היא חלק בלתי נפרד מהחינוך שילדינו מקבלים מגיל צעיר מאוד, כשהם מתחילים לצפות בסרטים של דיסני ולהקשיב לאגדות. הוא ממשיך למלא את גרוחתם ומגיע לשיא בשבועתם לחיות עם בני זוגם כל חייהם באושר. כך לדוגמה, על פי סקר שנערך בשנת 2003, כמעט 50% מבני הנוער ומבנות הנוער הגדירו את הטלוויזיה כמקור העיקרי שלהם למידע על רומנטיקה.

חיבור המונחים אידאולוגיה ואהבה עשוי להיחשב חשוד; אף שהחיבור נשמע פרוכטטיבי מעט, נראה שהוא הולם בכל אופן. ההגדרה המילונית המקובלת לאידאולוגיה היא (א) מערכת של רעיונות ואידאות שמהווה בסיס לתאוריה (לרוב תאוריה כלכלית או פוליטית); (ב) מערכת של אמונות המאפיינות קבוצה חברתית או אדם יחיד. שתי ההגדרות מתאימות לשימוש המוצע פה. האידאולוגיה הרומנטית היא אכן מערכת של רעיונות ואידאות שמהווה מעין תאוריה על אהבה, והיא גם מערכת של אמונות שמאפיינות אדם יחיד, ולעתים קרובות גם חברה. בדומה לאידאולוגיות אחרות, גם האידאולוגיה הרומנטית מאופיינת בכך שהיא מקיפה, לא מתפשרת, ויש לה קשר מועט למציאות. היא דומה לאידאולוגיות אחרות גם בכך שהיא יוצרת נבואות שמגשימות את עצמן, לפחות בשביל כמה ממאמיניה, ברוח המשפט, "אם אתה לא מאמין בנסים, אתה לא מציאותי". למעשה, חוקרים טוענים שבעוד אמונות רומנטיות קיצוניות נוטות לרוב להוליד אמות מידה לא מציאותיות למערכות יחסים, מידה מסוימת של רומנטיות הכרחית כדי לשמור על מערכת יחסים. אלו שמקיימים את עקרונות האידאולוגיה הרומנטית סביר יותר שיחוו אהבה עזה יותר ויהיו מחויבים לה יותר. אולם עדיין לא ברור באיזו מידה בדיוק קשורה האידאולוגיה הזאת ליציבות, לסיפוק ולאיכות מערכת היחסים הרומנטית (Jones & Cunningham, 1996; Murray & Holmes, 1997; Murray et al., 1996a, 1996b; Sharp & Ganong, 2000; Sprecher & Metts, 1999; Weaver & Ganong, 2004).

כמו במקרה של אידאולוגיות אחרות, גם לאידאולוגיה הרומנטית

* הכתוב מופיע בספר: בשם האהבה: האידאולוגיה הרומנטית וקורבנותיה

עומק האהבה

עומק האהבה באידאולוגיה הרומנטית מתייחס לשלושה היבטים עיקריים: חשיבותה הרבה, יכולתה לגבור על מכשולים ומשכה הארוך. לפיכך האהבה מעניקה משמעות לחיינו ("את הכול בשבילי"), האהבה יכולה לגבור על כל המכשולים ("אהבת אמת תמצא דרך להתגבר"). והאהבה מנסה להיות נצחית (נאהב זה את זה "לנצח וליום").

ייחודיות האהוב

שני האוהבים מתמזגים לישות ייחודית ("אנחנו נשמות אחיות ונועדנו זה לזה"), האהוב אינו ניתן להחלפה ("יש רק אהבת אמת אחת"), והוא בלעדי ("מיליוני אנשים חולפים על פניי, אבל כולם נעלמים מעין - משום שאני רואה רק אותך").

טוהר האהבה

האהבה טובה מבחינה מוסרית ("אהבה לא יכולה לעולל כל רע"), "אני מאוהבת במלאך". לאהבה ולאהוב גם יחד יש ערך בפני עצמם והם טהורים מוסרית.

ביסוד המאפיינים לעיל של האהבה האידאלית נמצא טבעה הכוללני (במובן של מקיף), הבלתי מתפשר (במובן של נוקשה) ונטול התנאים (כלומר, לא מושפע מתנאי המציאות). כוללנות מתייחסת לעובדה שכל צדדי חוויית האהבה ואישיות האהוב הם חלק מהמצב המיטיבי הזה. הפן הבלתי מתפשר של האהבה האידאלית מתייחס ליחסו של האהוב אל האהוב: יחס זה לא יכול לסבול "אולי", "עד מידה מסוימת" או "בהדרגה" כמונחים הולמים לאהבה. האהבה האידאלית נטולת תנאים במובן שהמציאות אינה יכולה לשנות אותה; לפיכך היא מתעלמת מהמציאות ומתייחסת לאהבה כאל משהו שנמצא מעבר להישג האירועים המשתנים והאמצעים. היא נטולת תנאים גם במובן של המוכנות להעניק לאהוב את הכול. התנהגות זו הובעה על ידי אוהבים כה רבים, בדיוניים ומציאותיים. כך לדוגמה, לין, אישה גרושה, אמרה, "כשאני מאוהבת אני יודעת שאעשה הכול בשביל האדם הזה - באהבה אין תנאים". ופלורה, אישה נשואה בשנות הארבעים המוקדמות לחייה, שנמצאת בקשר אהבה ארוך שנים עם גבר נשוי, אומרת:

"הוא ממגנט את כל מחשבותיי, את כל רגשותיי, והוא עושה את זה כל הזמן. אהבתנו לא תלויה בשום נסיבות חיצוניות, והן גם לעולם לא יכולות לאיים עליה, וזה הנס שבה. אני אוהבת אותו ברומנטיות ובפראות כה רבות, ואני אוהבת אותו ללא גבול, בגלל כל מה שהוא וכל מה שהוא עושה. כל הנסיבות החיצוניות מנוגדות לקשר לחלוטין, אבל אנחנו יכולים להמשיך לפתח את אהבתנו, לא משנה כמה קשות הנסיבות. אני שלו, ושלו בלבד; עכשיו ולנצח".

נתאר כעת את המאפיינים הבסיסיים של האהבה אידאלית אשר הוצגו לעיל, ונצביע על דמיון מדהים בין האופן שבו שירים, פואמות וביטויי תרבות אחרים מתארים את האהבה הזאת ובין האופן שבו גברים שרצחו את נשותיהם מתארים את התנהגותם. הדמיון הזה איננו מקרי, שכן גברים אלה האמינו בתקפות ובממשות של האהבה האידאלית.

אהבה כמקור של משמעות וצרכים - "את הכול בשבילי"

"אני מהווה את חייו של בעלי במלואם, באותו אופן בו הוא מהווה את חיי". (שרלוט ברונטה, ג'ין אייר)
 "אני מקווה רק אלייך, אני צריך רק אותך". (ג'וז' קוקר)
 "הוא כל מה שיש לי, כל מה שיש לי בעולם." (ויטני יוסטון)
 "הרגשתי שהיא האוויר שלי, כאילו היא הדבר היחיד שמקיים אותי."
 (רוצח)

באהבה אידאלית ערכו של האהוב רב במובן שהאהוב מספק את המשמעות העיקרית לחייו של האוהב. כשהאהוב נמצא לידו, החיים בעלי משמעות, וכשהעננים מכסים את אופק האהבה, החיים מתחילים

לאבד ממשמעותם. למעשה, אין חיים בלי האהוב, וכפי שגרייס, אישה נשואה בשנות החמישים לחייה, אומרת על אהובה הנשוי: "כל דבר בלעדיו לא יכול להיות חיים בכלל. מאז שפגשתי אותו, ורק מאז, אני יודעת למה הגעתי לעולם הזה. לפני כן הרגשתי רק כאב ושאינ משמעות לשום דבר. עכשיו אני מרגישה שהכול בעל משמעות והנאה רבות כל כך, וכך גם כל הדברים הקטנים. בכל פעם שאני אתו זה כמו להתעורר שוב לחיים, להיוולד שוב." אהבה אידאלית מתוארת לא רק כמעניקה משמעות לחיינו, אלא גם כיוצרת עולם שלם חדש בעל משמעות, עולם שמוכר רק לאוהבים. לפיכך הצהרות כגון "העולם השתנה, הכול שונה עכשיו", "זה נפלא לאהוב אותי; כל ישותי מתרחבת למחוזות חסרי תקדים" נפוצות בקרב אוהבים.

אנשים מאוהבים חשים לעתים קרובות שהם מתחילים מחדש את החיים, כאילו הם חווים, כפי שאמר אדם אחד, "את הרשמים הראשונים של תינוק שנולד זה עתה", וכאילו הם מרגישים "את הטוהר ואת התמימות של הכתולים". הם אומרים שחוויית האהבה החדשה שלהם כה רעננה ויוצאת דופן בשבילם, עד שהם לא יודעים איך להתמודד אתה, שכן היא לקחת אותם לגבהים ולשטח שלא הכירו לפני כן. החידוש הזה עלול לבלבל, אבל הוא מוסיף רבות לשיכון החושים של חוויית ה"היסחפות", שהיא כה מרכזית אצל המשוררים הרומנטיים הגדולים. משמעות כה עמוקה מאפילה על כל השאר, עד כדי כך שהשוואת האהבה לחיים היא טבעית. לפיכך ייחודיותה הכוללת של האהבה מבוטאת בהצהרות כדוגמת "איני מוקפת בדבר פרט לך". ואכן, כשהאהבה חיונית בחיינו והכול מחייכים אלינו, העולם "מבריק, נוצץ ונפלא", והוא נראה מ"נקודת מבט חדשה ונפלאה". התנסות ייחודית זו גורמת לאוהבים לתהות אם אהבה נפלאה כמו זו שלהם אפשרית בכלל. אף ששירי אהבה רבים מתארים את חוויית האהבה הזאת, אוהבים עדיין תוהים אם אנשים אחרים חוו אי-פעם אהבה דומה לה. כפי שפלורה מציינת, "אני תוהה אם אנשים אחרים חוו אהבה כמו שלי ושל האוהב; אני חושבת שזה בלתי אפשרי לגמרי, ושרק אנחנו חווים אהבה כזו, מעבר לכל דבר שניתן לתאר" וכך יכולה אהבה אידאלית לנכר אותנו מכל האחרים - למעט, כמובן, ממושא אהבתנו.

זיהוי אהבה עם חיים מעניק ביסוס איתן לטענה הקיצונית שלפיה, "כל מה שצריך זו אהבה". אל המעבר מ"את שמש חיי... את בבת עיני" ל"אני זקוק רק לך" אין להתייחס בביטול: זהו מעבר מהאופן הסובייקטיבי שלפני אנחנו חושים את העולם להצהרה אובייקטיבית עובדתית, שלכאורה אינה קשורה לנקודת המבט של הסובייקט. סיפוק צרכיו של אדם איננו רק עניין של פרשנות אישית, כגון זו שמעניקה משמעות לדברים; נהפוך הוא, זהו תהליך חיוני המערב גם היבטים אובייקטיביים יותר.

הטענה שהאהבה היא כל מה שאנו זקוקים לו בחיים מעצימה את חשיבות האהבה, אבל היא מוגזמת. ייתכן ש"כל עוד אנחנו מאוהבים, אנחנו חיים", אבל משפט זה מעיד רק שאהבה היא תנאי הכרחי לחיים משמעותיים, אך אין היא בהכרח תנאי מספיק, ולכן איננה זהה עם חיים משמעותיים. ישנם צרכים מסוימים, כדוגמת הצרכים הביולוגיים של אכילה, נשימה או שינה, שאפשר לספק ללא תרומה חשובה מצד מאהב ייחודי (אף שכמובן, אפשר לישון טוב יותר ולהיות בעל תיאבון רב יותר בזמן שמאוהבים). האידאולוגיה הרומנטית עשויה להתייחס לצרכים הפסיכולוגיים ולטעון שהם מסופקים באופן המיטיבי על ידי האהוב. אלה כוללים צרכים כדוגמת תמיכה פסיכולוגית, אינטימיות רגשית, סיפוק מיני, ידידות חברתית, סקרנות אינטלקטואלית והגשמה רוחנית. האידאולוגיה הרומנטית טוענת שכל הצרכים האלה יסופקו על ידי האהוב; אולם מצב שכזה עשוי להפחית במידה ניכרת את מורכבות חיינו ואת איכותם, שכן אנשים מעטים מצטיינים בכל התחומים. מי שמספק לאדם כלשהו את התמיכה הפסיכולוגית או את העזרה הכלכלית איננו בהכרח בן הזוג המתאים ביותר לסיפוק הסקרנות האינטלקטואלית, להגשמה רוחנית ולסיפוק מיני.

האהבה תגבר על כל המכשולים - "אזיז בשמחה את העולם בשבילך"

"שום דבר לא מפריע לנו בדרך, מותק, שום דבר שהאהבה שלנו לא יכולה להתעלות מעליו" (סלין דיון)
"אין הר גבוה מספיק" (דיאנה רוס)
"אמרתי לעצמי: אלחם בשביל הצבא... אלחם בכל אחד, אבל אשיג אותה. אף אחד לא ייקח אותה ממני, זה מה שעשיתי" (רוצח)

מאפיין מרכזי של האהבה אידיאלית הוא היכולת לגבור על קשיים מגוונים; כך אין הר גבוה מספיק כדי לעצור את האהבה. האהבה רבת-עוצמה יכולה להתגבר - "נגד כל הסיכויים" - על כל המכשולים הגדולים. אוהב אהבת אמת יכול לעשות הכול בשביל אוהבתו. במילותיו של פרנק סינטרה, אוהב מוכן לעשות כל מיני דברים בשביל הנאהב: להזיז את העולם, להוריד את הכוכבים מהשמים, ללכת על גחלים בוערות, להרביץ למיסטר טי, לשדוד, לגנוב, להתחנן, לשקר, וכמובן, למות בשביל האהבה ולהרוג את האהוב. בסקר אוהבים של הן פישר יותר מ-65% הסכימו שהם מעולם לא הפסיקו לאהוב את אוהבם, אפילו כשהמצב לא היה טוב (Fisher, 2004; Holland & Eisenhart, 1990).

אהבה אידיאלית נתפסת ככוח כובש, חזק יותר מהאדם, שחייבים לציית לו (אין פלא שאנשים משווים את האהבה עם האלהות). האהבה יכולה להתמודד עם כל המשברים, לא רק במובן שהיא מסוגלת לפתור את כל הקשיים, אלא במובן העמוק יותר שבו הקשיים, גם אם הם ממשיכים להתקיים, הם בעלי חשיבות פחותה. אם אני אוהב אותך, אני יכול "לעוף על כנפי האהבה", ואז הקשיים הארציים נדמים כה רחוקים וחסרי חשיבות. היכולת המיוחדת לאהבה האידיאלית לגבור על הכול תואמת גם האופי הכוללי של אהבה כזו ואת ההצדקה להתעלמות מהמציאות. גם אם המציאות עשויה להציב מכשולים בפני האהבה, האהבה יכולה לגבור עליהם. האמונה ש"האהבה גוברת על הכול" דומה (בטיבה החיובי) לאמונה ש"הצדק תמיד ניצח" (Lerner & Miller, 1978).

הטענה שהאהבה יכולה להתגבר על מכשולים מגוונים אין פירושה שהיא לא דורשת מאמץ. האהבה ממבט ראשון יכולה אמנם לגרום סערות רגשות ויחסים אינטימיים משמעותיים ללא מאמץ ניכר, אבל אפילו באהבה כזו יש להשקיע. במקרים רבים אחרים אפילו השלבים הראשונים של האהבה כוללים השקעת מאמץ רב כדי לגבור על מכשולים רבים. לעתים קרובות מאמצים אלה מחזקים את האהבה - האהבה הנוצרת מתוקה יותר בגלל המאמץ שנדרש לקיומה. אפשר לכנות זאת "אפקט רומיאו ויוליה": ככל שנוערמים קשיים בדרך האוהבים - כך גדלה תשוקתם. לפיכך התנהגות של "קשה להשגה" היא אמצעי יעיל ביותר למשוך בן זוג. משחק הקשה להשגה מאלץ את הזולת להשקעות משמעותיות ועשוי להעיד שאדם זה מוכן להתחייב למערכת יחסים מתמשכת. אכן, סרטים הוליוודיים מתארים אהבת אמת כסופו של מסע קשה; אהבה במובן זה חייבים "להרויח" ו"להוכיח" לעתים קרובות על ידי עמידה בכאב הפרדה (Wilding, 2003). בדיוק כפי שהמוכנות להקרבה מתוארת כהבעה של אהבה כנה, כך גם הרצון להילחם באויבי האהבה. המאבק הוא שמאשש את האהבה כאמתית. שכן אין אנוחנו יכולים לדבוק בעצם רעיון האהבה האידיאלית - באמונה ב"איש הנכון", באהבת אמת אחת, בתכונת התמשכותה ובטבעה הנצחי - אם הכניעה בפני קשיים היא אפשרית? לפיכך זו לא יכולה להיות אפשרות. מכשולים הם רק מבחנים שחובה לסבול ולעבור בהצלחה; שכן האהבה מוכחת באמצעות התנגדות לכוחות חיצוניים ולמגבלות, שהם רק ניסיונות לנפצה.

האהבה אכן גורמת לנו מצב רוח טוב וחיוני, מאפשרת לנו לתפקד טוב יותר ולהתמודד עם המכשולים הקשים ועם דרישות חיי היום-יום. אך אין בערך חיובי זה של האהבה כדי לבטל את חשיבות המכשולים הניצבים בפניה. ישנם מכשולים רבים שעליהם האהבה אינה יכולה להתגבר; לפיכך האהבה שבירה ולעתים קרובות זמנית (Swidler, 2001). ההנחה שהאהבה יכולה להתגבר על הכול מתעלמת ממאפייני הקשר ואישיות

רבים ועלולה להיות מקור לאכזבה ולמצוקה, כיוון שאנשים עלולים להאשים את עצמם או את אוהבם באי-התגברות על המכשולים וככישלון היחסים. הטלת אשמה עלולה להפוך לנבואה שמגשימה את עצמה, ולפיכך היא מסכנת מערכות יחסים בריאות. כפי שאומרת רוזה, אם חד-הורית בשנות החמישים לחייה, "אני מחפשת שלמות וטעיתי בבחירות שלי. סירבתי להזדמנויות להיות עם גברים בגלל שאני אומדת שהאנשים האלה רחוקים מלהיות מושלמים. ככל שאני מזדקנת, נראה שאני מתרכנת, אבל נראה גם שנעשה לי ברור מה אני אוהבת ורוצה. אני לא רוצה שטחיות - אבל בפעם הראשונה בחיי אני שוקלת לקיים יחסי מין עם מישהו שלא מתאים להיות בן זוג שלי" גישה כוללת ולא מתפשרת כלפי המציאות והאהוב עשויה לסיים מערכות יחסים רבות, שבמובן זה נגזר גורלן מלכתחילה. במילותיו של ג'ים קרוס, "רצית קדוש מעונה, סתם בחור רגיל לא הספיק".

מקורות

- Berscheid, E., & Campbell, B. (1981). The changing longevity of heterosexual close relationships. In M. J. Lerner & S. C. Lerner (Eds.), *The justice motive in social behavior*. New York: Plenum Press.
- Fisher, H. (2004). *Why we love?* New York: Holt.
- Freedman, J. L. (1978). *Happy people*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Holland, D., & Eisenhart, M. (1990). *Educated in romance*. Chicago: University of Chicago Press.
- Jones, J., & Cunningham, J. (1996). Attachment styles and other predictors of relationship satisfaction in dating couples. *Personal Relationships, 3*, 387-399.
- Murray, S. L., Holmes, J. G., & Griffin, D. W. (1996a). The benefits of positive illusions: Idealization and the construction of satisfaction in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology, 70*, 79-98.
- Murray, S. L., Holmes, J. G., & Griffin, D. W. (1996b). The self-fulfilling nature of positive illusions in romantic relationships: Love is not blind but prescient. *Journal of Personality and Social Psychology, 71*, 1155-1180.
- Murray, S. L., & Holmes, J. G. (1997). A leap of faith? Positive illusions in romantic relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin, 23*, 586-604.
- Sharp, E. A., & Ganong, L. H. (2000). Raising awareness about marital expectations: Are unrealistic beliefs changed by integrative teaching? *Family Relations, 49*, 71-76.
- Sprecher, S., & Metts, S. (1999). Romantic beliefs: Their influence on relationships and patterns of change over time. *Journal of Social and Personal Relationships, 16*, 834-851.
- Swidler, A. (2001). *Talk of love: How culture matters*. Chicago: University of Chicago Press.
- Weaver S. E., & Ganong, L. H. (2004). Romantic beliefs scale for African Americans and European Americans. *Journal of Social and Personal Relationships, 21*, 171-185.
- Wilding, R. (2003). Romantic love and 'getting married': Narratives of wedding in and out of cinema texts. *Journal of Sociology, 39*, 373-389.